

HISTORIENS OCH GEOGRAFINS GRÄNSER

Vi har i det föregående sagt att på grund av de kvalitativa skillnader, som föreligger mellan olika tidsperioder, till exempel mellan de olika skedena av en cykel såsom vår *manvantara* (och det är uppenbart att förhållandena bör vara ännu mer olikartade bortom gränserna för vår nuvarande mänsklighets varaktighet), det i allmänhet i den kosmiska miljön och i synnerhet i den jordiska miljön, som ju angår oss mer omedelbart, inträffar förändringar, varom den profana vetenskapen, med sitt synfält inskränkt till blott den moderna världen, där den uppstod, icke kan bilda sig någon föreställning, så att, vilken epok den än vill betrakta, den alltid tänker sig en värld, vars villkor liknar de nu rådande. Vi har å andra sidan sett att psykologerna inbillar sig att människan mentalt sett alltid varit sådan som hon är i dag. Och det som i detta avseende gäller för psykologerna, gör det också för historikerna, vilka uppskattar forntidens eller medeltidens människors handlingar exakt såsom de uppskattar sina samtidas, varvid de tillägger dem samma motiv och samma avsikter. Antingen det gäller människan eller miljön, rör det sig här uppenbarligen om en tillämpning av förenklade och "förenhetligande" uppfattningar, vilka så väl motsvarar de nuvarande tendenserna. Hur för övrigt detta "förenhetligande" av det förflutna kan förenas med de "progressivistiska" och "evolutionistiska" teorier, som samma individer samtidigt hyllar, är ett problem, som vi för visso icke åtar oss att lösa, och det är säkert endast ytterligare ett exempel på den moderna mentalitetens otaliga motsägelser.

När vi talar om förändringar av miljön, åsyftar vi icke endast de mer eller mindre omfattande kataklymer som på sätt och vis markerar de "avgörande punkterna" i cykeln. Detta är häftiga förändringar, som motsvarar verkliga avbrott av balansen, och även i de fall, där det till exempel inte handlar om försvinnandet av endast en kontinent (något som faktiskt förekommit under loppet av den nuvarande mänsklighetens historia), är det lätt att tänka sig att hela den jordiska miljön bör ha blivit icke mindre drabbad av dess återverkningar och att alltså "världens gestalt", om man så får säga, bör ha blivit märkbart förändrad därigenom. Men det finns också ihållande och omärkliga förändringar, vilka inom en period, då ingen kataklym inträffar, likväl efter hand slutligen får nästan lika ansevärda resultat. Det säger sig självt att det här icke rör sig om blotta "geologiska" förändringar i den betydelse som den profana vetenskapen fattar dessa, och det är för övrigt ett misstag att betrakta katastroferna själva ur denna snäva synvinkel, vilken som alltid begränsas till det ytligaste. Vi avser något mycket djupare, som gäller själva förutsättningarna i miljön, så att, även om man icke toge de geologiska fenomenen i betraktande, vilka här endast är detaljer av underordnad betydelse, varelsena och tingen icke desto mindre verkligen förändrades. De konstlade förändringar, som människans ingripande åstadkommit, är i det hela taget blott följdverkningar i den betydelse vi redan förklarat, det vill säga just de för den eller den epoken särskilda villkor som möjliggör dessa förändringar. Om människan likväl kan påverka omgivningen på ett djupare sätt, är det snarare psykiskt än kroppsligt, och redan det vi sagt om den materialistiska inställningens effekter kan göra detta tillräckligt begripligt.

Genom allt det vi hittills framlagt är det lätt att nu inse den allmänna riktning, vari dessa förändringar genomföres. Denna riktning är den som vi betecknat såsom världens "stelnande", vilket ger allting ett utseende som allt närmare motsvarar (ehuru alltid inexact i verkligheten) det kvantitativa, mekanistiska eller materialistiska betraktelsesättet. Det är därför, har vi sagt, som den moderna vetenskapen har framgång i sina praktiska tillämpningar, och det är också därför som den omgivande verkligheten icke synes bemöta den med alltför dånande gensagor. Detsamma hade inte kunnat vara fallet i tidigare epoker, då världen inte var lika "fast" som den numera blivit och då det kroppsliga tillvarosättet och de subtila tillvarosätten för det in-

dividuedla området inte var så fullständigt åtskilda (även om, som vi senare skall se, det också i det nuvarande tillståndet finns vissa förbehåll att göra beträffande denna åtskillnad). Inte bara människan – tack vare att hennes förmågor var mycket mindre snävt begränsade – såg världen med andra ögon än hon gör i dag och förnam däri många ting, som alltsedan dess fullständigt undandrar sig henne. Även själva världen såsom kosmisk helhet var på motsvarande sätt verkligen kvalitativt en annan, emedan möjligheter av ett annat slag avspeglades inom det kroppsliga området och på visst sätt ”förklarade” detta. När vissa ”legender” till exempel säger, att det fanns en tid, då ädelstenarna var lika vanliga som nu de gråaste småstenar, skall man därför måhända icke fatta detta i en blott symbolisk betydelse. Givetvis finns denna symboliska betydelse alltid i dylika fall, men därmed är icke sagt att den är den enda, ty varje manifesterat ting är nödvändigtvis självt en symbol för en högre verklighet. Vi anser oss för övrigt inte behöva framhäva detta, ty vi har annorstädes haft rikliga tillfällen att förklara oss därom både i allmänhet och vad avser sådana särskilda fall som det symboliska värdet av historiska och geografiska fakta.

Vi skall utan att dröja längre föregripa en invändning, som kunde anföras ifråga om dessa kvalitativa förändringar i ”världens gestalt”. Man kanske skulle säga, att om så vore fallet, borde de spår av svunna epoker, som man jämt och samt upptäcker, vittna därom, och om man bortser från de ”geologiska” epokerna och håller sig till det som rör den mänskliga historien, finner icke arkeologerna och icke ens ”förhistorikerna” någonsin något dylikt, så långt som resultaten av deras utgrävningar för dem tillbaka i det förflutna. Svaret blir egentligen mycket enkelt. I det tillstånd, vari dessa spår i dag föreligger och för så vitt som de följaktligen utgör del av den nuvarande miljön, deltog de nödvändigtvis, liksom allt annat, först i världens ”stelnande”. Om de inte hade deltagit däri, hade deras tillvaro inte längre överensstämt med de allmänna villkoren, och de hade därför fullständigt försvunnit, och otvivelaktigt är det just detta som skett med många ting, varav man icke längre kan återfinna det ringaste spår. Sedan undersöker arkeologerna dessa spår med de modernas ögon, som uppfattar endast manifestationens grövsta tillvaroform, så att, även om något subtilare trots allt ännu dröjer kvar däri, de för visso är helt oförmögna att märka det och behandlar dessa spår liksom de mekanistiska fysikerna behandlar de saker de sysslar med, då ju deras mentalitet är densamma och deras förmågor lika inskränkta. Man säger att, när en skatt sökes av någon, för vilken den av en eller annan orsak icke är menad, guldets och ädelstenarnas förvandlas för honom till kol och vanlig gråsten. De moderna älskarna av utgrävningar skulle kunna taga lärdom av detta, ännu en ”legend”!

Hur därmed än förhåller sig, är det alldeles visst att, just därför att historikerna i alla sina forskningar utgår från en profan och modern ståndpunkt, de stöter på mer eller mindre oöverstigliga ”barriärer” i tiden. Såsom vi tidigare sagt, ligger den första av dessa ”barriärer” uppemot 500-talet före den kristna eran, där detta begynner som man enligt de nuvarande uppfattningarna kan kalla historien i egentlig mening, ehuru den forntid som denna betraktar i det hela taget blott är en mycket relativ forntid. Man skall säkerligen säga att de nyligen gjorda utgrävningarna har möjliggjort att gå mycket längre tillbaka i tiden och lagt i dagen återstoder av en betydligt äldre forntid än denna, och detta är till en viss grad sant. Det som likväl är ganska anmärkningsvärt är att det då inte längre finns någon säker kronologi, så att åsiktskillnaderna vid försöken att datera föremål och händelser uppgår till århundraden och ibland hela årtusenden. Dessutom lyckas man icke att göra sig någon aldrig så föga klar föreställning om civilisationerna i dessa mer fjärran epoker, emedan man med det som nu finns till icke längre kan finna något sådant att jämföra med som man alltjämt möter, när det rör sig bara om den ”klassiska” antiken. Detta betyder inte att denna, lika litet som medeltiden, som dock ligger oss ännu närmare i tiden, inte skulle vara mycket vanställd i de framställningar som de moderna historikerna gör av denna. För övrigt är sanningen den att allt som de arkeologiska utgrävningarna gjort bekant om äldre tider hittills inte går längre än till ungefär början av *kali-*

yuga, där det naturligtvis ligger en andra "barriär". Och om man lyckades att genombryta denna med något medel, skulle det finnas en tredje, motsvarande tiden för den senaste stora jordiska kataklysmen, det vill säga den som traditionellt betecknas såsom Atlantis' undergång. Det vore uppenbarligen alldeles gagnlöst att försöka gå ännu längre tillbaka, ty innan historikerna hunnit fram till denna punkt, har den moderna världen haft god tid på sig att i sin tur försvinna!

Dessa fåtaliga upplysningar räcker för att låta förstå hur fruktlösa alla de diskussioner är som de profana (och med ordet "profan" bör vi här förstå alla dem som påverkats av den moderna andan) kan försöka inlåta sig i vad avser *manvantarans* första perioder, "guldålderns" eller "urtraditionens" tider eller rent av betydligt mindre avlägsna händelser, såsom den bibliska "syndafloden", om man icke fattar denna i den mest omedelbart bokstavliga betydelsen, vari den avser Atlantis' kataklysm. Dessa ting hör till dem som är och alltid kommer att vara helt utom deras räckhåll. Det är för övrigt därför de förnekar dem, liksom de utan urskillning förnekar allt som på ett eller annat sätt överstiger dem, ty alla deras studier och alla deras forskningar, företagna från en falsk och inskränkt utgångspunkt, kan slutligen inte utmynna i annat än förnekandet av allt som inte ingår i detta synsätt. Till på köpet är dessa människor så övertygade om sin "överlägsenhet", att de inte kan medge existensen eller möjligheten av något vad det vara månne som undgår deras undersökningar. Säkerligen torde blinda på lika goda grunder förneka ljusets existens och taga detta till förevändning för att skryta med att vara överlägsna normala människor!

Det som vi nyss sagt om historiens gränser, historien betraktad enligt den profana uppfattningen, kan likaledes tillämpas på geografins gränser, ty också där finns många saker som fullständigt försvunnit utom synhåll för de moderna. Man jämföre de gamla geografernas beskrivningar med de moderna geografernas, och man torde ofta finna anledning att undra om det verkligen är möjligt att de förra och de senare syftar på samma land. Likväl är de gamla det här rör sig om gamla endast i en relativ betydelse, och för att konstatera dylika ting behöver man icke ens gå längre tillbaka än medeltiden. Under den tid, som skiljer dem från oss, har det dock för visso ej inträffat någon anmärkningsvärd kataklysm. Har världen då trots detta kunnat ändra gestalt så till den grad och så snabbt? Vi vet nog att de moderna skall säga att de gamle sett dåligt eller berättat dåligt om vad de sett. Men denna förklaring, som i det hela taget innebär att man antar, att alla människor före vår epok var drabbade av störningar i sinnesorganen eller tankeförmågan, är sannerligen alltför "simplistisk" och negativ. Och om man vill undersöka frågan med all oväld, kunde det då inte tvärtom vara de moderna, som ser dåligt och som inte ens ser vissa saker? De förkunnar triumferande att "jorden numera är fullständigt utforskad", vilket kanske icke är så sant som de tror, och de föreställer sig tvärtom att den till största delen var okänd för de gamle. Därtill kan man fråga, vilka gamle de egentligen menar och om de tror att det före dessa icke fanns några andra människor än den "klassiska" tidsålderns västerlänningar och att den bebodda världen inskränkte sig till en liten del av Europa och av Mindre Asien. De tillägger att "detta okända, just därför att det var okänt, inte kunde vara annat än mystiskt". Men var har de sett att de gamle skulle ha sagt att det fanns "mystiska" ting, och är det inte helt enkelt de som förklarar dem sådana, därför att de inte längre förstår dem? Vidare säger de att man i början såg "under" men att det senare fanns endast "kuriösiteter" eller "märkvärdigheter" och till sist "insåg man att dessa märkvärdigheter lydde allmänna lagar, som de lärde sökte bestämma". Men är inte detta, som de så ungefärligt beskriver, just raden av etapper i de mänskliga förmågornas begränsning, etapper varav den sista motsvarar det som man egentligen kunde kalla manin på rationella förklaringar, med allt vad dessa innebär av grov otillräcklighet? Detta sista betraktelsesätt, som den moderna geografin härrör ifrån, går faktiskt inte längre tillbaka än 1600- och 1700-talen, det vill säga just den tid, då den i särskild mening rationalistiska mentaliteten uppstod och började spridas, vilket väl bekräftar vår tolkning. Från och med denna tid var de uppfattnings- och förnimmel-

segåvor, som möjliggör för människan att uppnå något annat än verklighetens grövsta och lägsta tillvaroform, helt och hållet förtvinade, samtidigt som världen själv var ohjälpligt ”stelnad”.

När man betraktar tingen sålunda, kommer man slutligen fram till detta: Antingen såg man förr något som man inte längre ser, emedan det skett avsevärda förändringar i den jordiska miljön eller i de mänskliga förmågorna, eller snarare i båda samtidigt, varvid dessa förändringar för övrigt inträffat snabbare ju närmare man kommit vår epok; eller hade det som man kallar ”geografi” fordomdags en helt annan innebörd än vad det har i dag. Detta alternativa båda termer utesluter faktiskt inte alls varandra, och envar av dem uttrycker en sida av sanningen. Den uppfattning man gör sig av en vetenskap beror naturligtvis samtidigt på ur vilken synvinkel man betraktar sitt föremål och på i vilken mån man verkligen begriper de realiteter som är innefattade däri. Genom dessa båda samtidigt förefintliga sidor är en traditionell vetenskap och en profan vetenskap, även om de bär samma namn (vilket allmänt sett anger att den senare är liksom en ”bottensats” av den förra), så djupt olika varandra att i verkligheten en avgrund skiljer dem åt. Det finns sannerligen en ”helig geografi” eller traditionell geografi, varom de moderna är lika fullständigt okunniga som de är om all annan kunskap av samma slag. Det finns en geografisk symbolism lika väl som det finns en historisk symbolism, och det är tingens symboliska värde, som ger dem deras djupa innebörd, emedan det är därigenom, som deras motsvarighet till verkligheter av högre slag upprättats. Men för att faktiskt kunna bestämma denna motsvarighet måste man kunna på ett eller annat sätt i själva tingen förnimma speglingen av dessa verkligheter. Det är därför det finns orter, som är särskilt lämpade att tjäna till ”stöd” för ”andliga inflytandens” verkan, och det är på dessa ställen, som vissa första eller andra rangens traditionella ”centra” alltid varit inrättade. Av dessa orter erbjuder forntidens ”orakel” och vallfartsorterna de i det yttre mest iögonfallande exemplen. Det finns också andra orter, som icke är mindre särskilt gynnsamma för manifestation av ”inflytanden” av en alldeles motsatt karaktär, hörande till det subtila områdets lägsta regioner. Men vad betyder det för en modern västerlänning att det finns till exempel ett sådant ställe som ”Himmelens port” eller ett annat sådant, ”Helvetets mynning”, då ju hans ”psykofysiologiska” konstitution är av en sådan ”täthet” att han varken på det ena eller på det andra stället kan erfara något som helst speciellt? Dessa ting är alltså bokstavligen obefintliga för honom, vilket självfallet icke alls betyder att de upphört att finnas i verkligheten. Visserligen har det kroppsliga områdets förbindelser med det subtila området inskränkts nästan till ett minimum, så att möjligheten att konstatera dessa ting förutsätter en större utveckling av samma förmågor än tidigare. Det är just dessa förmågor som, långt ifrån att ha utvecklats, i stället allmänt försvagats, så att de slutligen försvunnit hos ”genomsnittet” av de mänskliga individerna, så att dylika förnimmelsers svårighet och sällsynthet ökat i dubbel mening, och det är detta som gör det möjligt för de moderna att förlöjliga de gamles berättelser.

På tal härom skall vi tillfoga ytterligare en anmärkning rörande vissa beskrivningar av konstiga varelser, som möter i dessa berättelser. Eftersom dessa beskrivningar på sin höjd går tillbaka till den ”klassiska” antiken, i vilken det från traditionell synpunkt är ogensägligt att en urartning redan inträtt, är det mycket möjligt att förvirrade uppfattningar av ett eller annat slag redan insmugit sig däri. Sålunda kan en del av dessa beskrivningar i verkligheten härröra från ”kvarlevor” av en symbolism, som man då inte längre förstod (1), medan en annan del kan avse skenformer, vari manifestationer av vissa till det subtila området hörande ”väsenheter” eller ”inflytanden” är höljda, och ännu en del, men säkerligen inte den viktigaste, kan verkligen vara skildringar av varelser, som en gång i ett mer eller mindre avlägset förflutet ägde en kroppslig existens men alltsedan dess hör till de försvunna arterna eller funnits till endast under mycket ovanliga förhållanden och genom mycket sällsynta företrädare, vilket kan möta också idag, vad dessa än tror som inbillar sig att det i denna värld icke finns något för dem

okänt. Man inser att det behövs ett ganska långvarigt och svårt arbete för att urskilja vad som ligger till grund för allt detta, desto mer så, ju mer de ”källor” man förfogar över är fjärran från att lämna rena traditionella uppgifter. Det är tydligen enklare och bekvämare att förkasta allt i klump, såsom de moderna gör, vilka för övrigt icke bättre skulle förstå de verkliga traditionella uppgifterna i sig själva utan skulle se blott olösliga gåtor däri, och vilka naturligtvis kommer att framhärda i denna negativa inställning, ända tills nya förändringar i ”världens gestalt” kommer att slutligen förstöra deras bedrägliga trygghet.

Not

(1) I synnerhet Plinius’ *Historia naturalis* synes vara en nästan outsärlig ”källa” av exempel på fall av detta slag, och det är för övrigt en källa, varur alla hans efterkommande har rikligen öst.

Ovanstående text utgör kapitel XIX av René Guénons bok *Kvantitetens herravälde och tidens tecken*. Boken är en översättning från franskan av Lars Adelskog. Originalens titel är *Le Règne de la Quantité et les Signes des Temps*. Svenska översättningen © Lars Adelskog 2013. Eftertryck eller annan återpublicering, helt eller delvis, såsom elektronisk text på internet eller på annat sätt, förbjudes.